פארלאג „די נייע יידישע פאָלקסשול"

גיזבער האָפּען.

דערציילונג פון דעם לעבן פון די קוילנגרעבער.

באַארבעט פון

ש. באסטאָמסקי.

ווילנע—1921

סעריע
קינדער־
ליטעראַטור
№ 18.

דרוקעריי בר. ראָזענטאל, רודניצקער 7.

פאַרלאַג „די נייע יידישע פאָלקסשול“

סעריע „קינדער-ליטעראַטור“ № 18.

גיובער האָפען.

דערציילונג פון דעם לעבן פון די קוילנגריבער.

באַאַרבעט פון ש. באסטאמסקי.

juudi keskkool
הגמנסיה העברית בדורפט
דאָרפּאַטער יידישע

Bibliotheca Universitatis Tartuensis

ווילנע — 1921.

דרוקעריי בר. ראָזענטאל, רודניצקער 7.

גיובער האפעז.

(פון לעבן פון די קוילנגרעבער).

שרעקלאַך און געפערלאַך איז א פּאַרפלייצונג, בשעת עס גיסן זיך ברייט פונאַנדער די טייכן. גאַנצע ישובים ווערן אין עטלאַכע שעה אַראָפּגעשווענקט פון דער ערד, בליענדיקע געגנטן ווערן אין איין קורצער ווײַלע חרוב און וויסט.

שווער און ביטער איז דער קאַמף מיט דער פּאַר־פלייצונג אויף דער ערד. טויזנטער מענטשן זײַנען שוין פון דער דאָזיקער געפאַר אומגעקומען, הונדערטער טויזנטער — פּאַראָרימט און אומגליקלאַך געוואָרן...

אָבער נאָך שרעקלאַכער און גרוילאַכער, ווי אויף דער ערד, איז די פּאַרפלייצונג אונטער דער ערד.

שטיל און פּאַמעלאַך בויערן די באַהאַלטענע אונטער־ערדישע קוואַלן די ערד און די שטיינער. מע מערקט גאָר־ניט, מע ריכט זיך אויף קיין זאַך ניט... און מיטאַמאָל רייסן זיך דורך די פּאַרבאָרגענע, אונטערערדישע וואַסערן און מאַכן אַ תּל פון אַלץ, אויף וואָס דער מענטש האָט אַזוי פיל מי אין געזונט אַוועקגעלייגט.

אומבאַהאָלפן איז דער קוילנגרעבער אַנטקעגן דער דאָזיקער פלוצלונגדיקער אונטערערדישער געפאַר...

אין יאָר 1812 האָט זיך אין די שאַכטעס, וואָס גע־
פינען זיך לעבן דער שטאָט ליעזש (אין בעלגיע) געטראָפן זייער אַ שרעקלאַכע פאַרפלייצונג. די דאָזיקע פאַרפלייצונג האָט געמאַכט אויף אַלעמען אַזאַ שטאַרקן רושם, אַז אַפילו ביי היינטיקן טאָג, ווען די זקנים — די קוילנגרעבער דערציילן וועגן איר, פאַלט אָן אַ מורא און אַ ציטערניש.

און אַז זיי דערציילן וועגן דעם אומגליק, דערמאָנען זיי מיט גרויס ליבשאַפט און התלהבות דעם נאָמען פון איינעם אַ „שטייער"*) גיובער האָפען.

אָט וואָס זיי דערציילן.

אונטער דער ערד, אין אַ פאַרוואָרפענער שאַכטע, וועלכע מ'האָט שוין לאַנג פאַרלאָזן, האָט זיך צונויפגעקליבן אַ סך וואַסער.

פלוצלונג האָט זיך דאָס וואַסער פון דער שאַכטע דורכגעריסן און האָט אָנגעהויבן צו פאַרפלייצן אַלע דערבייאיקע שאַכטעס. אונטער דר'ערד האָבן זיך דאַן געפונען אַ מאַן הונדערט אַרבעטער. עטלאַכע פון זיי האָט זיך איינגעגעבן אַרויסצוכאַפן זיך אויף די ווינדעס, וואָס אויף זיי הייבן זיך די קוילנגרעבער אַרויף אין דער הייך.

דער מאַשיניסט האָט אַרויסגעצויגן די ווינדע פון גרוב, אָבער אַראָפלאָזן זי נאָכאַמאָל האָט ער שוין ניט געקאָנט. דער האַסטיקער וואַסערשטראָם האָט איבערגעריסן די שטריק, און דער וועג צו ראַטעווען זיך איז געבליבן אָפגעשניטן פאַר די איבעריקע אַרבעטער.

ניינצן אַרבעטער האָבן זיך אַלאָז געטאָן קעגן דעם

---

*) אין עלטערער:

שטראָם און זיי זיינען דערטרונקען געוואָרן. פיר און זיבעציק, צווישן זיי פופצן קינדער, זיינען געבליבן פאַרשפאַרט אין אַ זייטיקן קאָרידאָר. צווישן די פאַרשפאַרטע האָט זיך אויך געפונען דער „שטייער" האָפען.

אַז דאָס אומגליק האָט זיך אָנגעהויבן, איז האָפען געשטאַנען נעבן פאַר אַלעמען צו די ווינדעס. ער האָט געקענט אַהין אַריינשפּרינגען און אויפהייבן זיך אין דער הייך. דאָרטן אין דער הייך האָבן געוואַרט אויף אים אַ פרוי מיט קינדער.

נאָר אין דער עת־צָרָה האָט האָפען דערפילט, אַז די חברים נייטיקן זיך איצטער מער ווי אַלע מאָל אין זיין הילף און געניטקייט. ער האָט אַפילו ניט אַריינגעזעצט אין חינדע דעם זון זיינעם, וועלכן די אַרבעטער וואָלטן גאַנץ גערן מיטגענומען. ער האָט ניט געוואָלט אויסנוצן די מאַכט, וואָס ער האָט געהאַט אַלס עלטסטער און אויף אַזאַ אופן באַוואָרענען דאָס אייגענע קינד מער ווי די איבעריקע קינדער.

— דו בלייבסט מיט מיר? — האָט ער גיך אַ פרעג געטאָן דעם זון.

— יאָ! — האָט דאָס ייִנגל געענטפערט און זיך צוגעטוליעט צום טאַטן.

דאַן האָט האָפען געכאַפּט אַ פרעמדן ייִנגל און אַריינגעוואָרפן אים אין קאָרב פון דער ווינדע, וועלכע האָט זיך שוין אָנגעהויבן צו רירן.

און צו די חברים האָט ער אַזוי געזאָגט:

— חברים! אָדער איך וועל אייך אַלעמען ראַטעווען ביז איינעם, אָדער איך וועל אומקומען צוזאַמען מיט אייך!...

לויט זיין באַפעל האָבן אַלע זיך באַלד גענומען צו די רידלען און מיטן גאַנצן כּוח אָנגעהויבן דורכצוברעכן אַן אַרויסגאַנג

אָן אַ זייט פון דעם וואסער.

פינף לאַנגע שווערע טעג זיינען אַריבער אין אָנגעשטרענגטער אַרבעט. די אַרבעט איז געווען פאַרטיילט אַזוי, אַז ווען אַ העלפט אַרבעטער פלעגן פאַלן אויסגעמאַטערטע שלאָפן, האָט זיך די אַנדערע העלפט גענומען צו די רידלען און מיט די לעצטע כוחות זיך געבראָכן אַ וועג.

האָפען האָט ניט געוואוסט פון מידיקייט און ניט אויפגעהערט אָנצופירן מיט דער אַרבעט. ער פלעגט באַרואיקן און איינשטילן די חברים, בשעת זיי פלעגן פאַר יאוש גרייט זיין אָפּצוטאָן די געפערלאַכסטע זאַכן. פאַר שרעק און פאַר הונגער, זיינען אַפילו די מוטיקסטע פון זיי געוואָרן אָפּהענטיק און שיר פון זינען ניט אַראָפּ.

כדי צו שטילן דעם הונגער, האָבן זיי אויפגעגעסן די פעל פון זייערע רימענע גאַרטלען. פאַר די חלבנע ליכט פלעגט מען זיך רייסן און קריגן. און ווער ס׳פלעגט אַרויסכאַפּן אַ שטיקל, פלעגט דאָס אַיינשלינגען, ווי דעם טייערסטן ביסן.

פינף נעכט האָט האָפען ניט צוגעמאַכט מיט אַן אויג און אַלץ געהיט די חברים, זיי זאָלן לעבן צווישן זיך בשלום. צוויי חברים האָבן זיך צעקריגט און גענומען זיך שלאָגן. האָפען האָט געפּרוווט מאַכן שלום צווישן זיי. נאָר איינער פון די די קוילנגרעבער האָט זיך צו אים אָפּגערופן:

— לאָז זיי, זאָלן זיי זיך האַרגענען. אַז עמיצער פון זיי וועט פאַלן, וועלן מיר אים אויפעסן...

דאַן האָט זיך האָפען אַוועקגעשטעלט צווישן די קריגער (אין די אויגן זיינע האָט זיך אָנגעצונדן אַזאַ פייער, וואָס קיינער האָט נאָך קיינמאָל ביי אים ניט געזען) און ער

האָט אַ געשריי געטאָן:

— ווער עס וועט אויפהייבן אַ האַנט אויף אַ חבר, וועט פריער מוזן מיך דערהרגענען!... מיין ברוסט וועט אַלע מאָל זיין אויסגעשטעלט צו דעם רוצח!..

מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ פאַר שאַנדע האָבן זיך דאַן די צעקריגטע ווידער גענומען צו דער אַרבעט.

אויפן דריטן טאָג האָט מען צופעליק דורכגעהאַקט אַ לאָך צווישן צוויי שיכטן קוילן, וואו ס׳האָט זיך צונויפגעזאַמלט דער שעדלאַכער מינען-גאַז, וואָס געפינט זיך אין די שאַכטעס. דער דאָזיקער גאַז איז זייער אַ געפערלאַכער; אַז מע טראָגט צו צו אים פייער, קומט פאָר אַ שרעקלאַכער אויפרייס.

האָפען האָט גלייך פאַרשטאָפּט די לאָך; פון וואַנען דער גאַז איז געגאַנגען.

צוויי יונגע קוילנגרעבער האָבן געזאָגט צו אים:

— צוליב וואָס טוסטו דאָס? לאָמיר בעסער צוטראָגן צו דער לאָך אַ לאָמפּ און ס׳וועט אונז אַלעמען אויפרייסן אין דער לופטן. דאַן וועלן מיר לכל-הפּחות זיך ניט דאַרפן מאַטערן!..

נאָר מיט זיין מוט און באַהאַרצטקייט האָט האָפען אַלע מאָל גובר געווען דעם יאוש פון די חברים.

אויפן פינפטן טאָג האָבן זיך פאַרלאָשן די לאָמפּן, ווייל ס׳האָט ניט געקלעקט קיין ריינע לופט. די אַרבעטער זיינען געבליבן אין דער פינסטער. עטלאַכע פון זיי זיינען משוגע געוואָרן. זיי האָבן גענומען בונטעווען קעגן האָפענען געטענעט, אַז ער לאָזט זיי מיט אַ כיוון אָן ברויט און אַז ער איז שולדיק אין אַלע זייערע צרות.

אַלע האָבן פאַרלאָרן די לעצטע כּוחות. עטלאַכע זיי-
בצן אַזוי אָפּגעשוואַכט געוואָרן, אַז קוים קוים, וואָס די נשמה
האָט זיך אין זיי געהאַלטן. האפּען האָט זיי געשטאַרקט חי
ווייט ער האָט געקאָנט. ער האָט זיך ביי זיי געבעטן ווי ביי
קליינע קינדער, זיי זאָלן ניט וואַרפן די אַרבעט, געגעבן זיי
האָפענונגען, אַז באַלד וועלן זיי באַפרייט ווערן.

און אַליין האָט ער ניט אַרויסגעלאָזן דעם רידל פון
דער האַנט.

אויפן זעקסטן טאָג איז געקומען די הילף.

דער קאָרידאָר, וואָס די קוילנגרעבער האָבן זיך דורכ-
געהאַקט פון אונטער דר׳ערד, האָט זיך באַגעגנט מיט אַן
אַנדער דורכגאַנג, וואָס די חברים האָבן געגראָבן זיי אַנ-
טקעגן פון איבער דער ערד. און די לעבעדיק-באַגראָבענע
האָבן סוף-כּל-סוף דערזען די ליכטיקע שיין.

אַ סך פון זיי האָבן זיך פון שוואַכקייט ניט געקאָנט
רירן. און מ׳האָט זיי אַרויסגעטראָגן אויף די הענט.

ביים אַריינגאַנג האָט זיך צונויפגעזאַמלט די גאַנצע
באַפעלקערונג פון די אַרומיקע קוילנגרובן. אַלע 74 אַרבעטער
האָבן זיך אומגעקערט צו זייערע פאַמיליעס, וועלכע האָבן
שוין גאָרניט געהאָפט צו זען זיך מיט זיי.

האפּען איז פאַרבליבן אונטער דער ערד, ביז וואַנען
אַלע זיינע חברים זיינען אַרויס אויף דער פריי. דעם זון
זיינעם האָט מען אַרויסגעפירט פריער צוזאַמען מיט די אי-
בעריקע קינדער; און אַליין איז ער אַרויס פון אונטער דער
ערד דער לעצטער.

ביים אַריינגאַנג איז געשטאַנען די פרוי זיינע מיט
די קינדער. אַ שיינענדיקע פון גליק איז זי אַרויפגעפאַלן

Ex bibl. univ. Tart.

אויף אים, באַוואַשנדיק זיך מיט טרערן פאַר פרייד. די פרייד אירע איז געווען אַזוי גרויס, אַז זי האָט זיך גאָר ניט געקאָנט אָפּרייסן פון אים. די קינדער האָבן זיך אויך אָנגעהאַננען אָן טאַטן און זיינען געבליבן הענגען ביי איב אויפן האַלז...

דער פארלאג „די נייע יידישע פאָלקסשול" האט שין
אַרויסגעגעבן פאָלגנדיקע ביכער:

א) לערנביכער:

1. אילוסטרירטער אַריטמעטישער רעכנבוך (פארן 1-טן לערניאָר) באארבעט לויט שטעקלין און אנדערע (2 אויפלאגעס) פון ש. באסטאָמסקי.

2. אריטמעטישער רעכנבוך (ערשטער הונדערט) באארבעט לויט שטעקלין און אנדערע פון ש. באסטאָמסקי.

3. אריטמעטישער רעכנבוך (ערשטער טויזנט) (5 אויפלאַגעס) פון ש. באסטאמסקי.

4. אריטמעטישער רעכנבוך (כלערליי צאָלן). (4 אויפלאַגעס) פון ש. באסטאמסקי.

5. אַריטמעטישער רעכנבוך (ברוכצאָלן) (4 אויפלאַגעס) פון ש. באסטאמסקי און ל. הורוויץ.
מיט א ביילאגע פון דער טערמינאלאגיע פון אַריטמעטיק אויסגעארבעט פון א קאמיסיע ביי דער ווילנער יידישער לערער-געזעלשאַפט.

6. ש. באסטאָמסקי און מ. חיימסאָן — „לעבעדיקע קלאנגען" א רייך-אילוסטרירטער א"ב

7. „לעבעדיקע קלאנגען".
כרעסטאָמאטיע פארן ערשטן לערניאָר
די „לעבעדיקע קלאנגען" זיינען באשטעטיקט פון א קאָמיסיע לערער ביים ווילנער צ. ב. ק.

איינגיכן ערשאינט — „לעבעדיקע קלאנגען" — כרעסטאמאטיע פארן 2-טן לערניאר.
פון ש. באסטאָמסקי און מ. חיימסאָן.

„דער נייער לערער" — זאמלונג פון שריפטלאכע איבונגען ווי אזוי אויסצולייגן די געדאנקען.

אַריטמעטישער רעכנבוך — לעצטער טייל (פראָצענטן, דיסקאָנט, דרייפּללי א. א.)

מעטאָדישע אָנווייזונגען צו „די לעבעדיקע קלאנגען" מיט א פּרווו-פּראָגראם פון יידיש פאר דעם 1-טן לערניאָר.

ב) ביכער פאר קינדער:

פון ש. באסטאמסקי

פאר יינגערע:

1) יעקעלע נאר. 2) יודע דער וואסערטרעגער און זיינע מעשיות 3) מזל. 4) צחיי מתנות. 5–6 א) דער נס. ב) דער צדיק. 7) דער בוים און דער ווינט. 8) יינגל–צינגל. 9) די אמתע כלה. 10) דריי מענטשעלאך 11) קארוזא. 12) דער ליגנער, 13) די נאשערקע. 14–15) מעשהלאך פון: עזאפ (2 העפטן). 16) כישופמאכער און זון. 17) גיובערהאפען. 18) דער פארשלאסענער קאסטן. 19) לעגענדעס פון אמאל. 20) דער קונדס (זאמלונג פון רעטענישן, רעבוסן, אויפגאבן א. א.).

פאר עלטערע:

1) פריטיאף נאנסען און זיין רייזע צום צפונדיקן פאלוס (אילוסטרירט). 2) אין דער נאכט פון בדיקת חמץ 3) י. ל. פרץ (זאמלבוך). 4) דייוויד ליווינגסטאן, זיין לעבן און זיינע רייזעס איבער אפריקע. 5) העגרי סטענלי און זיינע רייזעס. 6) ווינאווי קאלומבוס האט אנטדעקט אמעריקע (אילוסטרירט) 7) זאלץ. 8) מרדכי אנטאקאלסקי ביאגראפיע (רייך אילוסטרירט)

קינדערפיעסעס:

1) פרילינג קומט! פאנטאסטישע קינדער־פיעסע אין 2 אקטן מיט געזאנג און טענץ.

ג) מאטעריאל צום יידישן פאלקלאר:

1. יידישע פאלקסרעטענישן. (2 אויפלאגעס) געזאמלט און דערקלערט פון ש. באסטאמסקי.

2. זאמלונג פון יידישע שפריכווערטער פאר שול און פאמיליע

3) „ביים קוואל" צווייטע פארבעסערטע אויפלאגע פון ש. באסטאמסקי. יידישע שפריכווערטער, ווערטלאך רעדנסארטן, פארגלייכענישן, ווינטשענישן, ברכות, שבועות קללות, תרמות, סימנים, סגולות, און זאבאבאנעס. געזאמלט און דערקלערט פון ש. באסטאמסקי.

4) „ביים קוואל" II באנד: יידישע פאלקסלידער געזאמלט פון ש. באסטאמסקי.

סיס באשטעלונגען זיך ווענדן לויטן אדרעס: ווילנע־סטעפן נאם 28.11,24